

szonyt bizalomközlésnek, becsületzáródnak és komoly hazafiai egyetemesnek tartom. Oly kötés, melyet mindenki fél köteles hiven megtartani. A képviselőket, ha képviselő megaláztatás, teret adótt szavához politikai programjához alkalmazkodni, s ha ezt teszi, a választók nem vonják el tőle bizalmukat; ha a kötés meg nem állhat, becsülettel kötelesek képviselői állásáról lemondani, s ha ezt nem teszi, és programja ellen vet, a választók jogosítva vannak, tőle megvonnai a bizalmat.

Ez állapota helyekedve, kívánom jövő eljárásomat megjelölni.
A mint tudva van Önök előtt, én a függetlenség pártához tartozom, melynek fő célja, hogy Magyarország önálló állam legyen, hogy mentem minden idegen avatkozástól intézkedése ügyeit.
E pártunk vagyok rendezetlen híve, teljes meggyőződéssel.

Hazánk fennbéli története jövő anyagi és szellemi jóléte, az államudomány bölcsesége nem kiváló jeles tulajdonai és természeti erőin egyaránt oda vonzanak engemet, hogy legelső sorban hazánk önállósága és függetlensége kivívására törekedjem, s ennek elérése végett minden alkotmányos eszközt felhasználni igyekezzem, lankadatlan kitartással s férfias bátorsággal.

Egyes emberre nézve is, ha boldogulni akar az életben, legelső sorban szükséges, hogy önálló legyen. Innen van a mindennapi tapasztalat, hogy mindenki azon igyekszik, hogy önállóságra vergődjék.

Ha az élet viszonyait vizsgáljuk, úgy találjuk, hogy azon ember, aki más akaratának alárendelt, nagyobb dolgokat mivelti sőt általában boldogulni sem képes.

Vegyük fel egy gazdálkodó embert, aki birtokát rendezni, s erőt és idejét természetleg beosztani akarja, hogy siker, eredményt mutathasson fel. Például, ha be akarja keríteni birtokát, hogy azon birtokán munkálkodhassék, árkok ását és fakut ását s egyeztet csak azt veszi észre, hogy szomszédja beavatkozta az árkok és fakutja s a földet egyengettet, majd szántatja, szomszédja pedig földere ereszti lábas jószágait, hogy azt felművelje, s ha házat épít, szomszédja pedig éjjel lerombolja azt, mit ő nappal épített; s általában, ha szomszédja akár gonosz indulatból akár szomszéd barátságából fölöttébb beavatkozik, s a garda teret elronya, munkáját eredménytelenül teszi: vajon boldogulhat-e ugy a gazda? Ha egyebet nem, legalább is drága idejét vesztí el, melyet használna másra fordítandó volna.

Síj helyzetben nem maga iránti legfőbb kötelessége a gazdának, biztosítékáról gondoskodni, melyek szomszédja beavatkozását gátolják?
Ha már egyez embernek is így nélkülözhetlen az önálló helyzet: mennyivel inkább szükséges az arra egy nemzetnek, mely az országos milliók áll, mely minden egyes tagja önállóságának megvédésére a anyagi és szellemi jóléte előmozdítására van hivatva?

A nemzet az önállóság és függetlenség biztosítékai nélkül gyarmati alárendelt szerepre van hivatva.
Nézünk körül röviden, hogy állunk ma az 1867-ik évben az alkotmányos kérdés által előadott közönséges alkalmán keretben belül?
Ha a magyar kormány — álljon az bárki — mely az 1867-iki közönséges alkalmat fogadta el, a mai pénzügyi nyomorok közeppé gyökeres javításokat akarva tenni, erre kénytelen. Mert a nemzetnek törvényhozási joga meg van csorakítva. Jelesem a hadsereg és hadi költségek, ugy a külügyi kiadások felett a nemzetünk önálló nem rendelkezik; hanem e jog a delegációra van bízva, mely részben az osztrák birodalmi gyűlés küldöttségéből áll, s így e legfontosabb nemzeti jog felett idegen beavatkozás rendelkezik.

Pedig e téren lehetne legnagyobb megtekintésnek tenni, milliókat lehetné a kiadásokat alább szállítani, s ennek folytán részint adóemelés nélkül, részint a megtekintett milliókat hazánk javára lehetne értékesíteni.
De a magyar kormány kezei meg vannak kötve. A magyar kormány nem szólhat így a nemzethez: „Nem bírjuk kiadásainkat fedezni a bevetelökkel; gyökeres változtatásokat kell tennünk, hadseregünk létszámát lejjebb kell szállítanunk, csak annyi katonát kell fegyverben tartanunk, amennyi mulasztatlanul szükséges, jánál fogva indítványozom, hogy a katonai létszám alább szállítsanak, az így megtakarított milliók a deficit fedezésére fordítsanak, részint nemzeti szükségnek fedezésére, például nevelési, ipar s gazdasági céljaink előmozdítására szolgáljanak; a mellett erre meg egyeztünk kizárólag a hazánk javára.”
A mi kormányunk nem szólhat így; mert meg vannak kötve kezei; azonnal bele szólana az osztrák birodalmi gyűlés, az osztrák hadügyminiszterium, s az osztrák delegáció, mely törvényhozási legalkalmasabb jogaikat elnyerte.

Hat önálló nemzet vagyunk mi, kiknek legfontosabb ügyeinkbe az osztrák birodalom folytonosan beavatkozik?
Ama nagy szellem, — kit ugyan az új honfoglalók közül ma igen sokan becsümelnek, de a kinek neve a magyar történelem lapjain arany betűkkel lesz örökké feljegyezve. Kossuth Lajos, az 1848-iki törvényekben lerakta ama drága kincset, mely egyedül lehet a nemzet gazdaságának s dicsőségének alapja, lerakta Magyarország önállósága s függetlensége biztosítékainak nagy elvét: ezekhez mint szent hagyományokhoz kell a nemzetnek ragaszkodni jó és balszerencsében, s törvényeket kell kalauzál használni békében, s törvényeket kell kalauzál használni háborúban; fejleszteni az egyenlőséget, szabadságot s testvéririg ország eszméinek befolyása alatt!

S mivel az 1867-iki évi országgyűlési törvények egy része az 1848-iki törvényeket táblált megcsontította, minden törvény és becsületesség, közél oda kell törekednünk, hogy becsületesség, szabadsága s jóléte s trón biztonságga egymással megférő viszonyba hozassék e viszonyok állapításával.
A fentírt két fontos tárgy mellett még számos nagyobb szabású kérdést kell megoldani a törvényhozásnak, melyekre nézve röviden előadom nézeteimet.
A községek és törvényhatóságok jogait szabályzó törvények nem felelnek meg sem az alkotmányzat, sem általában a szabadság követelményeinek. Amiól fogva az önkormányzatot oly maradjanak a kormány gyámkodása alatt, mint most, hanem a nemzeti közélet elevevén lüktekéleteri legyenek. Ez pedig egy törvényhatóság, mint a közönséges képviselőket — ug a vagyon; — mint általában minden osztályérdeket nemzeti képviselői alapján kivonni megalkottatták; tehát az ugynevezett virilis intézmény megszűntetésére is törekedjen.

A választói jog a legközelebbi országgyűlés által nagyon megszorított; e jog gyakorlására alapra fektetése és kiterjesztése már csak azért is mulasztandó szükséges, mert az adóadó vállaira rakott terhekkel éppen nem áll arányban.
Az igazságszolgáltatást illetőleg, minden polgárnak alkalmat kell adni arra, hogy törvényeket megismerhesse. A mi törvényeket először a corpus juribus, törvényeszeki ítéletekkel megértesítve, a szokás ingatag alapjára helyezve, legújabbán pedig több időszaktól kelet, sokszor egymást megzóló rendeletekkel elhalmozva van, úgy hogy sokszor jogtudósnak is nehéz azok tömkelegéből kigazolni.
Innen van sokszor a bírói ingatagság; innen a hosszadalmas és költséges perlekedés.
Ezen bajokon részint rendszeres polgári törvénykönyv készítése által kell segíteni, mely azonban ne legyen idegen nemzetek törvénykönyveinek másolata, hanem a magyar jogfejlődésnek a nemzet viszonyaihoz alkalmazott kinnyomata; részint pedig jó perrendtartás bevezetése, mely gyors, biztos eljárás állapot meg, de egyuttal világos és a hitel érdekeinek is megfelelő legyen.

Különösen az apróbb peres kérdésekre nézve a választás útján alakított bírói bíróság intézmény egyik legfontosabb szükségnek tartom, mely szerint egész független, a kormány kinevezésének alá nem vetett, fizetésellen és köztökintéylel bírói férfiak lassák el az apróbb bajokat, hogy így — mondhatni — költség nélkül igazítsanak el a kisebb perek, — melyek most aránylag tulságos költségekkel járnak, másfelől, hogy legyen egy bírói intézmény az országban, a hol a nép fizetési kötelezettség nélkül tanácsot kérhet és igazságot talál!... Ha a bekebeleti intézmény behozatik, a járásbíróóság s törvényeszek sok apró cseprő ügytől megszabadulnak, s az igazságszolgáltatás is gyorsabb, a bírák száma pedig kevesebb lehet.

Kívánom a szóbeli nyilvános peres eljárást behoztatni, mert ezáltal az irásos eljárással együtt járó idővesztéses és költségeskedés megszűnne, a hitel érdekei sokat nyerének.
A kor kívánalmának megfelelő büntető törvénykönyvünk nincs. Bíránk egészen önkényesen, saját belátásuk szerint ítélik; tehát rendszeres büntető törvénykönyv behoztatását és a célnak megfelelő büntető peres eljárást kívánok.
Az igazságszolgáltatás javítását — és a bírói függetlenségét — hogy t. i. a bíróság fel sem felelő ne legyen egyéb befolyás a törvényi rendelkezéseivel — kötelezzük, s annak és szegényeknek egyformán mértékkel mérjen — annyira fontosnak tartom, hogy e tekintetben teljesen egyetérték azokkal, kik azt tartják, hogy a mely nemzetek jó igazságszolgáltatása és szabad sajtója van, ott a jogszét és a nemzeti öntudat oly erőre vergődik, hogy a hatalom támadásával bízon zavordíhat.
Kívánom ezenkívül a teljes vallásosság bázisát behoztatni, hogy mindenki úgy imadhassa istenét, mint legjobban tartja; feltéve, hogy az ország törvényei elleni áramlatok tért ne foglalhassanak.
Kívánom az egyházi s alapítványi javak elkülönítését, s a nevelés és iskolázatás igényeinek nagyobb mérvben kielégítését, mert igaz az, hogy elvész a nép, mely tudomány nélkül való!
Kívánom a teljes egyenlőséget behoztatni, hogy mindenki — ha képességgel bír — jogosítva legyen a hazát minden téren szolgálni.
Ennek kapcsán kívánom a főrendiház reformját és pedig egy, hogy a törvényhozás felsőháza a törvényhatóságok választottakból álljon, hogy a született törvényhozók kivátságának valahára vége legyen.
Az a dőtt illetőleg, míg a mostani közönséges rendszer fennáll, arról szó sem lehet, hogy az adó legkevesebb szállíthatassék, mert közönséges kiadásaim az élváltat államadóságok kamata is beleértve az országunk fele jövedelmét felelesztették. Azért kell mindenképp arra törekednünk, hogy a közönséges mostani terhétől szabaduljunk.
Azonban addig is, a felette terhes és erőteljesítés ingerő dóhányom opopolium előlével, a főterveimnek közé sorolom; s az csakannyan szükséges az államnak az abból bevezendő jövedelemből, az más uton szedések be; így egyrészt mind a szabad dóhánytermelés kérdése is megoldva lenne.
Még pár tárgyról kell szólnom:
Egyik a párti fusió, mely a legközelebbi időben szemünk előtté háttérbe vgre. Egész ábrfordult ellenkező irányban, mint a merre tartott. A balközéppárt zöme egyenesen azon várat tartotta meg, melyt s éven át védelmezett. Ezt azért kívántam felmenteni, hogy fájdalmat megfogjam ki az elvtársak eme egyenes jelenete felett, mely sokat hátravetett elvendi diadalát. Ha ama balról jobbra kanyarodás be nem következik, való, több mint valószínű, hogy most törekvésünk sikerét élvezhetnők.
De a jövő megmutatandja, hogy az elvtársaink sincs, nem lehet isten áldása. Szegénytelen buni fogok, kik most az elvtársak diadal felett hátrahátráltak s lakmozának. S akkor meg világosabban ki fog tűnni a mi álláspontra jogosultságunk és szálársága.
Másik, mit említik a korok, azon rágalom, melyre a legiztatlanabb elhalmozottak, — mintvala tudnivaló forradalmat akarának támasztani.
Hiszen pártunk világosan kijelenté, hogy alkotmányos uton kíván cselhoz jutni, képviselőink ott ültek, a király által összehívott nemzetgyűlésen s ott védtek bátran, hősleg a nemzet elnyomott jogait.
De hiszen hazánkban — a Dózsa féle pórlázadást nem számítva, nem is támasztottól soha sem forradalom a nemzet részéről. Bethlen, Bocskay, a Rákóczyak és Kossuth Lajos nem támasztottak forradalmat, csak önvédelmi harcokat folytattak a nemzet jogai elnyomói ellen, kik a törvényt írábál taposták. Az a forradalmár, a ki a törvényt ellenfelesével kézzel fellép, az pedig, aki a törvényt oltalmazza, önvédelmi harcokat folytat.
Hancm ez nem tartozik a parlamenti élet küzdelméi közé.
Mi alkotmányos, békés uton akarjuk kivívni nemzetfennbéli jogainkat.
Magyarország függetlensége nem is ellenkezik az uralkodóház érdekeivel. Sőt azt hiszem, nem messze az idő, midőn éppen az uralkodóház fogja kiváló érdekében állónak tartani, hogy Magyarország erős legyen, melyre támaszkodhassék. Ez pedig csak akkor lehet, ha lesz önálló pénzügyünk, nemzeti hadseregünk.
Ez az, a mire mi is törekedünk.
Ime ezekből áll az én programom, főbb vonásokban.
Általán minden kérdést Magyarországnak önállóság, függetlensége és a szabadság érdekei szempontjából hajlok megoldatni.
Ha nézeteink találkoznak, szerencsésnek érzem magamat.
Általán magamat becses figyelmükkel!
Kelt Budapestban, június 11. 1875.
Olivár Karoly.

országyűlésnek, a nemzetnek felelőséggel, számadással tartozóknak!
Ily hatáskört, a megbízás ily fogalmát sem a logika, sem a jog- és államudomány nem ismeri és nem fogadja el!
Ki látott önálló, szabad nemzetet, melynek hadserege felett idegen miniszterek s hadvezérek rendelkeznek, melynek vezényelve nem nemzeti?
Ily hadsereg sem az alkotmányt, sem a trónt nem biztosíthatja, mert hiányzik belőle az, ami nélkül előhalott, a mozgató erő: a nemzeti szellem.
E visszas állapotot tehát alkotmányos, békés uton, meg kell szüntetni.

II.
Nem mondom, hogy lelkiismeretes gazdálkodás, s államfűrtui ügyesség a mostani viszonyok közt is jót nem tehet; de határozottan tartom, hogy addig, míg a nemzet legsarkalatosabb jogai feletti rendelkezés idegennelk lesz megosztva, gyökeres reformokat lehetne keresztül vinni, melyek hazánk felvirágoztatásának lehetnének forrásai.
Vegyük fel például az önálló bank ügyét.
A közönséges törvények nem rendelkeznek arról, hogy e kérdést is Ausztriával együttesen kelljen megoldani.
Ez mégis mit tapasztalunk 1867 óta?
Azt, hogy mindegyik közönséges kormány, a nemzeti közvélemény és a kiáltó szükség követelésére ellenére is, megoldatlanul hagyta ezt. Még Gyöcsény Kálmán is — ki elevenkiz vezér korában az önálló magyar bank felállítását folytonosan és erősen sürgette — mihegyt a közönséges alapon alakított kormány tagjává volt, — megalkotásba hozta kezét, könyvelt el, levált, a vezérbizottság feletteltenséget. Így van ezzel a mostani kormány is, melynek valódi feje Tisza Kálmán, hasonlóképpen elevenkiz vezér korában hatalmas, hasonlóképpen önálló bank felállítását; s most könyvelt el, bevallani, hogy a magyar bank ügyét az osztrák bank igazgatóságával, illetőleg az osztrák miniszteriummal leendő érintkezés folytán kívánja elintézni. Vagyis önálló magyar bankról hallani sem akarunk.

S miért van ez így?
Azért, mert a közönséges törvények által annyira össze van szőve az osztrák és a magyar kormányok életviszonya minden pénzügyre nézve, hogy kormányok képtelenek érezni magát a tárgyban önállóan, úgy nemzetnek illőleg fellépni és intézkedni.

Pedig még önálló bankunk nem lesz, addig pénzügyünk mindig Bécs szélsőfélt fog függeni, addig a bécsi banktól függ, hogy mennyi bankot osszon ki Magyarország lakói számára, tőle függ, hogy a kiadott kölcsönpenzek mikor mondja fel, mikor vonja vissza. Tehát a magyar iparos, kereskedő és gazda — és általában mindenki, aki kölcsönpenzre szorul, örökös bizonytalanságnak lesz kitéve mind arra nézve, hogy vajon kap-e pénzt, mind arra, hogy vajon bizonyos pillanatban nem voni-e az vissza tőle, talán éppen akkor, midőn annak legtöbb hasznát vehetné? Tehát nagyobb beruházásokba és hosszabb időtartamra kiható tleletekbe senki sem mer kezdeni. Sőt rendkívüli szükség előálltálva senki sincs biztosítva, hogy az osztrák banktól segélyt nyerhessen, legyen bármennyi vagyon, mivel az osztrák bank mint idegen intézmény nemcsak semmi rokonszenvvel sem viseltetik jövedelmének növelésére iránt, sőt természetesen az arra van hivatva, hogy belőlük ugyan hasznot húzzon, de úgy, hogy mi figyelemre méltó haszonban ne részesülhessünk.
Szóval, hitelünk, iparunk, kereskedésünk, gazdasági érdekeink — s ezek kapcsán összes társadalmi viszonyaink idegenek akaratának — s szeszélyeinek vannak alávetve.

Igy aztán nem lehet boldogulni egyeseknek, nem boldogulhat a nemzet.
Amiól fogva, minden igaz magyarnak oda kell törekedni, hogy önállósággal — együtt, vagy — ha lehetne, annak kivívásával — önálló nemzet bankunk legyen!...

A vámkérdés is olyan, mely nincs a közönséges közö sorozta, meg sem merje és nem meri a közönséges alapon álló egyik kormány sem a nemzet javára oldani meg.
Tudjuk, hogy a bécsi banknál van a pénz feletti rendelkezési jog. A bécsiek természetesen saját embereiket rözeltetik a bank javadalmazására mások felett. Innen foly, hogy Bécs és általában Ausztria ipara — kellő pénzbeli támogatásban részesülvén — nemcsak tulbádat, hanem el is nyomta a magyar ipart.
Többnyire ausztriai tüzérek veszik meg nyers terményeinket, búzákat, gyapjunktól sat. Ezeket felgyártva, mint iparcikkiket behozzák az országba, és pedig — pénzüki lévén — nagy mennyiségben elárasszják azokkal hazánkat, úgy hogy hazai ipartermelvényeinket — melyek pénz hiányában és oly olesón elő nem állíthatók — a piacokról kiszorítják. — De meg ez aen elég. Azt is megátólják, hogy hozának külföldi olesó cikkeket hozathasználnak be, mert ok — kik nyers terményeink kivételével és az ezekből előállított s így behozott iparcikkiekért Magyarországon vámot nem fizetnek — a külföldi behozott cikkekre vámot vetnek, s így védik iparokat a külföldiek ellen, hogy ezek se árulhassanak olesón Magyarországon; — tehát csaknem egészen Ausztria egyedülrökönk piacainkon!
E hallatlan visszaélések — melyek már virágozó államokt semmissítettek meg — mulasztandó meg kell szüntetni, sőt a magyar érdek szempontjából, Magyarország határain vámosorompokt kell állítani, hogy azokban Ausztria is fizessen Magyarországnak vámot, s így az osztrák és magyar iparcikkék ára versenyesebben, szorult kincstárunk is jövedelmét huzzon Ausztriától is, mely ésszerűadokon át csak éléskamrájának tekintette Magyarországot.

Tehát önálló vámosorompokt kell felállítanunk, nem pedig a közös vámterületet fentartanunk.
De kormányunk már jelezte, hogy a közös vámterületet kívánja fentartani.
Ennek ellenében minden képviselő kötelessége, hogy ez élet-halálérdek kérdésében a kormánytól különböző állást foglaljon, s az önálló vámterület megalkotásán minden rón rajta legyen.
A fentírt két fontos tárgy mellett még számos nagyobb szabású kérdést kell megoldani a törvényhozásnak, melyekre nézve röviden előadom nézeteimet.
A községek és törvényhatóságok jogait szabályzó törvények nem felelnek meg sem az alkotmányzat, sem általában a szabadság követelményeinek. Amiól fogva az önkormányzatot oly maradjanak a kormány gyámkodása alatt, mint most, hanem a nemzeti közélet elevevén lüktekéleteri legyenek. Ez pedig egy törvényhatóság, mint a közönséges képviselőket — ug a vagyon; — mint általában minden osztályérdeket nemzeti képviselői alapján kivonni megalkottatták; tehát az ugynevezett virilis intézmény megszűntetésére is törekedjen.

A választói jog a legközelebbi országgyűlés által nagyon megszorított; e jog gyakorlására alapra fektetése és kiterjesztése már csak azért is mulasztandó szükséges, mert az adóadó vállaira rakott terhekkel éppen nem áll arányban.
Az igazságszolgáltatást illetőleg, minden polgárnak alkalmat kell adni arra, hogy törvényeket megismerhesse. A mi törvényeket először a corpus juribus, törvényeszeki ítéletekkel megértesítve, a szokás ingatag alapjára helyezve, legújabbán pedig több időszaktól kelet, sokszor egymást megzóló rendeletekkel elhalmozva van, úgy hogy sokszor jogtudósnak is nehéz azok tömkelegéből kigazolni.
Innen van sokszor a bírói ingatagság; innen a hosszadalmas és költséges perlekedés.
Ezen bajokon részint rendszeres polgári törvénykönyv készítése által kell segíteni, mely azonban ne legyen idegen nemzetek törvénykönyveinek másolata, hanem a magyar jogfejlődésnek a nemzet viszonyaihoz alkalmazott kinnyomata; részint pedig jó perrendtartás bevezetése, mely gyors, biztos eljárás állapot meg, de egyuttal világos és a hitel érdekeinek is megfelelő legyen.

Különösen az apróbb peres kérdésekre nézve a választás útján alakított bírói bíróság intézmény egyik legfontosabb szükségnek tartom, mely szerint egész független, a kormány kinevezésének alá nem vetett, fizetésellen és köztökintéylel bírói férfiak lassák el az apróbb bajokat, hogy így — mondhatni — költség nélkül igazítsanak el a kisebb perek, — melyek most aránylag tulságos költségekkel járnak, másfelől, hogy legyen egy bírói intézmény az országban, a hol a nép fizetési kötelezettség nélkül tanácsot kérhet és igazságot talál!... Ha a bekebeleti intézmény behozatik, a járásbíróóság s törvényeszek sok apró cseprő ügytől megszabadulnak, s az igazságszolgáltatás is gyorsabb, a bírák száma pedig kevesebb lehet.

Kívánom a szóbeli nyilvános peres eljárást behoztatni, mert ezáltal az irásos eljárással együtt járó idővesztéses és költségeskedés megszűnne, a hitel érdekei sokat nyerének.
A kor kívánalmának megfelelő büntető törvénykönyvünk nincs. Bíránk egészen önkényesen, saját belátásuk szerint ítélik; tehát rendszeres büntető törvénykönyv behoztatását és a célnak megfelelő büntető peres eljárást kívánok.
Az igazságszolgáltatás javítását — és a bírói függetlenségét — hogy t. i. a bíróság fel sem felelő ne legyen egyéb befolyás a törvényi rendelkezéseivel — kötelezzük, s annak és szegényeknek egyformán mértékkel mérjen — annyira fontosnak tartom, hogy e tekintetben teljesen egyetérték azokkal, kik azt tartják, hogy a mely nemzetek jó igazságszolgáltatása és szabad sajtója van, ott a jogszét és a nemzeti öntudat oly erőre vergődik, hogy a hatalom támadásával bízon zavordíhat.
Kívánom ezenkívül a teljes vallásosság bázisát behoztatni, hogy mindenki úgy imadhassa istenét, mint legjobban tartja; feltéve, hogy az ország törvényei elleni áramlatok tért ne foglalhassanak.
Kívánom az egyházi s alapítványi javak elkülönítését, s a nevelés és iskolázatás igényeinek nagyobb mérvben kielégítését, mert igaz az, hogy elvész a nép, mely tudomány nélkül való!
Kívánom a teljes egyenlőséget behoztatni, hogy mindenki — ha képességgel bír — jogosítva legyen a hazát minden téren szolgálni.
Ennek kapcsán kívánom a főrendiház reformját és pedig egy, hogy a törvényhozás felsőháza a törvényhatóságok választottakból álljon, hogy a született törvényhozók kivátságának valahára vége legyen.
Az a dőtt illetőleg, míg a mostani közönséges rendszer fennáll, arról szó sem lehet, hogy az adó legkevesebb szállíthatassék, mert közönséges kiadásaim az élváltat államadóságok kamata is beleértve az országunk fele jövedelmét felelesztették. Azért kell mindenképp arra törekednünk, hogy a közönséges mostani terhétől szabaduljunk.
Azonban addig is, a felette terhes és erőteljesítés ingerő dóhányom opopolium előlével, a főterveimnek közé sorolom; s az csakannyan szükséges az államnak az abból bevezendő jövedelemből, az más uton szedések be; így egyrészt mind a szabad dóhánytermelés kérdése is megoldva lenne.
Még pár tárgyról kell szólnom:
Egyik a párti fusió, mely a legközelebbi időben szemünk előtté háttérbe vgre. Egész ábrfordult ellenkező irányban, mint a merre tartott. A balközéppárt zöme egyenesen azon várat tartotta meg, melyt s éven át védelmezett. Ezt azért kívántam felmenteni, hogy fájdalmat megfogjam ki az elvtársak eme egyenes jelenete felett, mely sokat hátravetett elvendi diadalát. Ha ama balról jobbra kanyarodás be nem következik, való, több mint valószínű, hogy most törekvésünk sikerét élvezhetnők.
De a jövő megmutatandja, hogy az elvtársaink sincs, nem lehet isten áldása. Szegénytelen buni fogok, kik most az elvtársak diadal felett hátrahátráltak s lakmozának. S akkor meg világosabban ki fog tűnni a mi álláspontra jogosultságunk és szálársága.
Másik, mit említik a korok, azon rágalom, melyre a legiztatlanabb elhalmozottak, — mintvala tudnivaló forradalmat akarának támasztani.
Hiszen pártunk világosan kijelenté, hogy alkotmányos uton kíván cselhoz jutni, képviselőink ott ültek, a király által összehívott nemzetgyűlésen s ott védtek bátran, hősleg a nemzet elnyomott jogait.
De hiszen hazánkban — a Dózsa féle pórlázadást nem számítva, nem is támasztottól soha sem forradalom a nemzet részéről. Bethlen, Bocskay, a Rákóczyak és Kossuth Lajos nem támasztottak forradalmat, csak önvédelmi harcokat folytattak a nemzet jogai elnyomói ellen, kik a törvényt írábál taposták. Az a forradalmár, a ki a törvényt ellenfelesével kézzel fellép, az pedig, aki a törvényt oltalmazza, önvédelmi harcokat folytat.
Hancm ez nem tartozik a parlamenti élet küzdelméi közé.
Mi alkotmányos, békés uton akarjuk kivívni nemzetfennbéli jogainkat.
Magyarország függetlensége nem is ellenkezik az uralkodóház érdekeivel. Sőt azt hiszem, nem messze az idő, midőn éppen az uralkodóház fogja kiváló érdekében állónak tartani, hogy Magyarország erős legyen, melyre támaszkodhassék. Ez pedig csak akkor lehet, ha lesz önálló pénzügyünk, nemzeti hadseregünk.
Ez az, a mire mi is törekedünk.
Ime ezekből áll az én programom, főbb vonásokban.
Általán minden kérdést Magyarországnak önállóság, függetlensége és a szabadság érdekei szempontjából hajlok megoldatni.
Ha nézeteink találkoznak, szerencsésnek érzem magamat.
Általán magamat becses figyelmükkel!
Kelt Budapestban, június 11. 1875.
Olivár Karoly.

szécs, mert az az adóadó vállaira rakott terhekkel éppen nem áll arányban.
Az igazságszolgáltatást illetőleg, minden polgárnak alkalmat kell adni arra, hogy törvényeket megismerhesse. A mi törvényeket először a corpus juribus, törvényeszeki ítéletekkel megértesítve, a szokás ingatag alapjára helyezve, legújabbán pedig több időszaktól kelet, sokszor egymást megzóló rendeletekkel elhalmozva van, úgy hogy sokszor jogtudósnak is nehéz azok tömkelegéből kigazolni.
Innen van sokszor a bírói ingatagság; innen a hosszadalmas és költséges perlekedés.
Ezen bajokon részint rendszeres polgári törvénykönyv készítése által kell segíteni, mely azonban ne legyen idegen nemzetek törvénykönyveinek másolata, hanem a magyar jogfejlődésnek a nemzet viszonyaihoz alkalmazott kinnyomata; részint pedig jó perrendtartás bevezetése, mely gyors, biztos eljárás állapot meg, de egyuttal világos és a hitel érdekeinek is megfelelő legyen.

Különösen az apróbb peres kérdésekre nézve a választás útján alakított bírói bíróság intézmény egyik legfontosabb szükségnek tartom, mely szerint egész független, a kormány kinevezésének alá nem vetett, fizetésellen és köztökintéylel bírói férfiak lassák el az apróbb bajokat, hogy így — mondhatni — költség nélkül igazítsanak el a kisebb perek, — melyek most aránylag tulságos költségekkel járnak, másfelől, hogy legyen egy bírói intézmény az országban, a hol a nép fizetési kötelezettség nélkül tanácsot kérhet és igazságot talál!... Ha a bekebeleti intézmény behozatik, a járásbíróóság s törvényeszek sok apró cseprő ügytől megszabadulnak, s az igazságszolgáltatás is gyorsabb, a bírák száma pedig kevesebb lehet.

Kívánom a szóbeli nyilvános peres eljárást behoztatni, mert ezáltal az irásos eljárással együtt járó idővesztéses és költségeskedés megszűnne, a hitel érdekei sokat nyerének.
A kor kívánalmának megfelelő büntető törvénykönyvünk nincs. Bíránk egészen önkényesen, saját belátásuk szerint ítélik; tehát rendszeres büntető törvénykönyv behoztatását és a célnak megfelelő büntető peres eljárást kívánok.
Az igazságszolgáltatás javítását — és a bírói függetlenségét — hogy t. i. a bíróság fel sem felelő ne legyen egyéb befolyás a törvényi rendelkezéseivel — kötelezzük, s annak és szegényeknek egyformán mértékkel mérjen — annyira fontosnak tartom, hogy e tekintetben teljesen egyetérték azokkal, kik azt tartják, hogy a mely nemzetek jó igazságszolgáltatása és szabad sajtója van, ott a jogszét és a nemzeti öntudat oly erőre vergődik, hogy a hatalom támadásával bízon zavordíhat.
Kívánom ezenkívül a teljes vallásosság bázisát behoztatni, hogy mindenki úgy imadhassa istenét, mint legjobban tartja; feltéve, hogy az ország törvényei elleni áramlatok tért ne foglalhassanak.
Kívánom az egyházi s alapítványi javak elkülönítését, s a nevelés és iskolázatás igényeinek nagyobb mérvben kielégítését, mert igaz az, hogy elvész a nép, mely tudomány nélkül való!
Kívánom a teljes egyenlőséget behoztatni, hogy mindenki — ha képességgel bír — jogosítva legyen a hazát minden téren szolgálni.
Ennek kapcsán kívánom a főrendiház reformját és pedig egy, hogy a törvényhozás felsőháza a törvényhatóságok választottakból álljon, hogy a született törvényhozók kivátságának valahára vége legyen.
Az a dőtt illetőleg, míg a mostani közönséges rendszer fennáll, arról szó sem lehet, hogy az adó legkevesebb szállíthatassék, mert közönséges kiadásaim az élváltat államadóságok kamata is beleértve az országunk fele jövedelmét felelesztették. Azért kell mindenképp arra törekednünk, hogy a közönséges mostani terhétől szabaduljunk.
Azonban addig is, a felette terhes és erőteljesítés ingerő dóhányom opopolium előlével, a főterveimnek közé sorolom; s az csakannyan szükséges az államnak az abból bevezendő jövedelemből, az más uton szedések be; így egyrészt mind a szabad dóhánytermelés kérdése is megoldva lenne.
Még pár tárgyról kell szólnom:
Egyik a párti fusió, mely a legközelebbi időben szemünk előtté háttérbe vgre. Egész ábrfordult ellenkező irányban, mint a merre tartott. A balközéppárt zöme egyenesen azon várat tartotta meg, melyt s éven át védelmezett. Ezt azért kívántam felmenteni, hogy fájdalmat megfogjam ki az elvtársak eme egyenes jelenete felett, mely sokat hátravetett elvendi diadalát. Ha ama balról jobbra kanyarodás be nem következik, való, több mint valószínű, hogy most törekvésünk sikerét élvezhetnők.
De a jövő megmutatandja, hogy az elvtársaink sincs, nem lehet isten áldása. Szegénytelen buni fogok, kik most az elvtársak diadal felett hátrahátráltak s lakmozának. S akkor meg világosabban ki fog tűnni a mi álláspontra jogosultságunk és szálársága.
Másik, mit említik a korok, azon rágalom, melyre a legiztatlanabb elhalmozottak, — mintvala tudnivaló forradalmat akarának támasztani.
Hiszen pártunk világosan kijelenté, hogy alkotmányos uton kíván cselhoz jutni, képviselőink ott ültek, a király által összehívott nemzetgyűlésen s ott védtek bátran, hősleg a nemzet elnyomott jogait.
De hiszen hazánkban — a Dózsa féle pórlázadást nem számítva, nem is támasztottól soha sem forradalom a nemzet részéről. Bethlen, Bocskay, a Rákóczyak és Kossuth Lajos nem támasztottak forradalmat, csak önvédelmi harcokat folytattak a nemzet jogai elnyomói ellen, kik a törvényt írábál taposták. Az a forradalmár, a ki a törvényt ellenfelesével kézzel fellép, az pedig, aki a törvényt oltalmazza, önvédelmi harcokat folytat.
Hancm ez nem tartozik a parlamenti élet küzdelméi közé.
Mi alkotmányos, békés uton akarjuk kivívni nemzetfennbéli jogainkat.
Magyarország függetlensége nem is ellenkezik az uralkodóház érdekeivel. Sőt azt hiszem, nem messze az idő, midőn éppen az uralkodóház fogja kiváló érdekében állónak tartani, hogy Magyarország erős legyen, melyre támaszkodhassék. Ez pedig csak akkor lehet, ha lesz önálló pénzügyünk, nemzeti hadseregünk.
Ez az, a mire mi is törekedünk.
Ime ezekből áll az én programom, főbb vonásokban.
Általán minden kérdést Magyarországnak önállóság, függetlensége és a szabadság érdekei szempontjából hajlok megoldatni.
Ha nézeteink találkoznak, szerencsésnek érzem magamat.
Általán magamat becses figyelmükkel!
Kelt Budapestban, június 11. 1875.
Olivár Karoly.

szécs, mert az az adóadó vállaira rakott terhekkel éppen nem áll arányban.
Az igazságszolgáltatást illetőleg, minden polgárnak alkalmat kell adni arra, hogy törvényeket megismerhesse. A mi törvényeket először a corpus juribus, törvényeszeki ítéletekkel megértesítve, a szokás ingatag alapjára helyezve, legújabbán pedig több időszaktól kelet, sokszor egymást megzóló rendeletekkel elhalmozva van, úgy hogy sokszor jogtudósnak is nehéz azok tömkelegéből kigazolni.
Innen van sokszor a bírói ingatagság; innen a hosszadalmas és költséges perlekedés.
Ezen bajokon részint rendszeres polgári törvénykönyv készítése által kell segíteni, mely azonban ne legyen idegen nemzetek törvénykönyveinek másolata, hanem a magyar jogfejlődésnek a nemzet viszonyaihoz alkalmazott kinnyomata; részint pedig jó perrendtartás bevezetése, mely gyors, biztos eljárás állapot meg, de egyuttal világos és a hitel érdekeinek is megfelelő legyen.

Különösen az apróbb peres kérdésekre nézve a választás útján alakított bírói bíróság intézmény egyik legfontosabb szükségnek tartom, mely szerint egész független, a kormány kinevezésének alá nem vetett, fizetésellen és köztökintéylel bírói férfiak lassák el az apróbb bajokat, hogy így — mondhatni — költség nélkül igazítsanak el a kisebb perek, — melyek most aránylag tulságos költségekkel járnak, másfelől, hogy legyen egy bírói intézmény az országban, a hol a nép fizetési kötelezettség nélkül tanácsot kérhet és igazságot talál!... Ha a bekebeleti intézmény behozatik, a járásbíróóság s törvényeszek sok apró cseprő ügytől megszabadulnak, s az igazságszolgáltatás is gyorsabb, a bírák száma pedig kevesebb lehet.

Kívánom a szóbeli nyilvános peres eljárást behoztatni, mert ezáltal az irásos eljárással együtt járó idővesztéses és költségeskedés megszűnne, a hitel érdekei sokat nyerének.
A kor kívánalmának megfelelő büntető törvénykönyvünk nincs. Bíránk egészen önkényesen, saját belátásuk szerint ítélik; tehát rendszeres büntető törvénykönyv behoztatását és a célnak megfelelő büntető peres eljárást kívánok.
Az igazságszolgáltatás javítását — és a bírói függetlenségét — hogy t. i. a bíróság fel sem felelő ne legyen egyéb befolyás a törvényi rendelkezéseivel — kötelezzük, s annak és szegényeknek egyformán mértékkel mérjen — annyira fontosnak tartom, hogy e tekintetben teljesen egyetérték azokkal, kik azt tartják, hogy a mely nemzetek jó igazságszolgáltatása és szabad sajtója van, ott a jogszét és a nemzeti öntudat oly erőre vergődik, hogy a hatalom támadásával bízon zavordíhat.
Kívánom ezenkívül a teljes vallásosság bázisát behoztatni, hogy mindenki úgy imadhassa istenét, mint legjobban tartja; feltéve, hogy az ország törvényei elleni áramlatok tért ne foglalhassanak.
Kívánom az egyházi s alapítványi javak elkülönítését, s a nevelés és iskolázatás igényeinek nagyobb mérvben kielégítését, mert igaz az, hogy elvész a nép, mely tudomány nélkül való!
Kívánom a teljes egyenlőséget behoztatni, hogy mindenki — ha képességgel bír — jogosítva legyen a hazát minden téren szolgálni.
Ennek kapcsán kívánom a főrendiház reformját és pedig egy, hogy a törvényhozás felsőháza a törvényhatóságok választottakból álljon, hogy a született törvényhozók kivátságának valahára vége legyen.
Az a dőtt illetőleg, míg a mostani közönséges rendszer fennáll, arról szó sem lehet, hogy az adó legkevesebb szállíthatassék, mert közönséges kiadásaim az élváltat államadóságok kamata is beleértve az országunk fele jövedelmét felelesztették. Azért kell mindenképp arra törekednünk, hogy a közönséges mostani terhétől szabaduljunk.
Azonban addig is, a felette terhes és erőteljesítés

